

*Запотічна Р.А.,
аспірант кафедри міжнародного економічного аналізу і фінансів,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ БАНКІВ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Анотація. У статті здійснено емпіричний аналіз діяльності транснаціональних банків (ТНБ) на ринках країн Центрально-Східної Європи (ЦСЄ) протягом 1983–2015 рр. Розглянуто, як змінювалась активність ТНБ на протязі аналізованого періоду часу. Визначено головних гравців на ринку банківських послуг країн ЦСЄ. Проаналізовано динаміку кредитної діяльності ТНБ як у період стабілізації, так і фінансових потрясінь.

Ключові слова: ТНБ, країни ЦСЄ, кредитна діяльність, фінансові кризи, ринкові реформи.

Постановка проблеми. Характерною особливістю банківських систем країн ЦСЄ є домінування на них іноземних банків, країнами базування яких є, як правило, країни Західної Європи. Ці банки здійснили експансію на ринки колишніх комуністичних держав під час широкомасштабного процесу приватизації державних банків на початку 1990-х років. У зв'язку з високою залежністю економік країн ЦСЄ від західних ТНБ важливо вивчити їхній вплив на макроекономічну ситуацію та фінансову стабільність країн ЦСЄ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти діяльності ТНБ на ринках країн ЦСЄ вивчали такі вітчизняні та іноземні науковці: О. Бутенко, О. Гаврилчак, С. Касіян, М. Кириченко, В. Кочетков, Т. Альтман, В. Беккер, А.-М. Гульден, С. Классенс, К. Ліухто, К. Мєро, Н. ван Хорн. Також цьому питанню присвячено щорічні наукові публікації МВФ, Світового банку, ОЕСР.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри існування значної кількості наукових праць з указаної проблематики низка питань залишається невирішеною. Це значною мірою пов'язано з відсутністю єдиного джерела даних про діяльність ТНБ. Більшість досліджень, як правило, присвячено загальній характеристиці діяльності ТНБ у країнах ЦСЄ, отже, можуть недооцінювати справжній масштаб діяльності ТНБ на ринку цих країн.

Мета статті полягає у вивченні основних напрямів діяльності ТНБ у країнах ЦСЄ, визначенні головних гравців на ринку банківських послуг та аналізі еволюції кредитних стратегій ТНБ на ринках цих країн.

Виклад основного матеріалу дослідження. У нашому дослідженні ми використали два методи вимірювання активності ТНБ на ринку країн-реципієнтів, які традиційно застосовуються в економічній літературі: 1) частка ТНБ щодо загальної кількості банків; 2) частка активів ТНБ щодо загального обсягу банківських активів у країні. Кількість ТНБ та частка їхніх активів указують на те, якою мірою ТНБ представлені в країні і як їхня активність (присутність) змінювалася на протязі аналізованого періоду.

Якщо ще на початку 1990-х років ТНБ відігравали другорядну роль у банківських системах країн ЦСЄ, то вже в 2013 р. ТНБ домінували на ринку цих країн. Проникнення

ТНБ на ринки країн ЦСЄ розпочалося після розпаду СРСР на початку 1990-х років. Після падіння комуністичного режиму країни цього регіону розпочали процес глибокої економічної трансформації – перехід від командно-адміністративної до ринкової економіки. Важливим елементом цього перехідного періоду став розвиток ефективної банківської системи. Тоді як розмір фондових та інших фінансових ринків, як і раніше, був незначним, місцеві банківські системи зазнали значної трансформації – з однорівневої у дворівневу (за зразком країн Західної Європи) [1]. Швидке створення нових державних і приватних вітчизняних банків призвело до неефективного використання фінансових ресурсів і створило перешкоди для досягнення макроекономічної стабільності, що, як наслідок, сприяло виникненню фінансових криз у регіоні. Через декілька років рецесії банківські системи країн ЦСЄ потребували структурних перетворень. Поєднання слабких вітчизняних банків і дефіциту внутрішніх джерел капіталу поступово засвідчили необхідність іноземного капіталу для рекапіталізації місцевих банківських систем. До того ж було очевидно, що, крім нових потоків капіталу, банки також потребували іноземних ноу-хау. Отже, найефективніший спосіб подолання економічного спаду і стабілізації економіки в умовах дефіциту інвестицій та скорочення внутрішніх заощаджень більшість країн убачали в залученні іноземних стратегічних кредиторів, зокрема з країн Західної Європи. Для залучення кредитів усі країни ЦСЄ, за винятком Польщі, гарантували іноземцям захист наявних активів у приватизованих банках [2]. Отже, наслідком програм реструктуризації і приватизації стало зростання частки ТНБ у країнах ЦСЄ в кінці 1990-х – на початку 2000-х років.

Окрім того, відкриття банківських систем країн ЦСЄ співпало у часі з виведенням ТНБ капіталу з Азійського регіону та пошуком нових напрямків дислокації капіталу [3], обмеженістю прибутків на західних ринках та водночас можливістю одержання високих прибутків на недорозвинутих ринках країн ЦСЄ. Проникнення цих банків у країнах ЦСЄ розпочалося з експансії ТНБ на Схід, коли іноземні фірми «слідували за своїми клієнтами» і надавали послуги клієнтам із країни базування, відкриваючи підрозділи на нових ринках. Унаслідок прискорення темпів економічного зростання у країнах ЦСЄ, а також проведення переговорів про їхній вступ до ЄС, більше західних ТНБ відкрили для себе цей регіон як ринок із потенційно високими прибутками. Зважаючи на переваги широкомасштабної приватизації у банківському секторі, банки з країн – членів ЄС почали масово входити на ринок країн ЦСЄ [2].

Одне з питань, яке нас цікавить: чи скоротили ТНБ свою присутність у період глобальної фінансової кризи? Дані рис. 1 указують на те, що ТНБ не покинули регіон у кризовий період. У таких країнах, як Болгарія, Естонія, Литва, кількість ТНБ залишилася на стабільному рівні; у таких країнах, як Латвія,

Польща, Словенія та Чехія, кількість ТНБ навіть зростає. У решті країн відбулося незначне (до 5%) скорочення кількості ТНБ (рис. 1). Отже, впродовж світової фінансової кризи 2008–2009 рр. не відбулося значних змін у присутності ТНБ на ринку країн ЦСЄ. Декілька слабких материнських банків продали свої підрозділи в країнах ЦСЄ, проте покупцями цих підрозділів також були іноземці. Наприклад, польський підрозділ ірландського банку Anglo Irish був проданий іспанському Santander, а турецький підрозділ бельгійського банку Dexia та декілька підрозділів австрійського Volksbank – російському Сбербанку [1]. У більшості країн скорочення кількості ТНБ відбулося в 2011 р. Це пояснюється тим, що країнами походження більшості ТНБ у країнах ЦСЄ є країни Західної Європи, які постраждали від наслідків боргової кризи Єврозони. Станом на 2013 р. у всіх країнах ЦСЄ ТНБ кількісно переважали над вітчизняними банками за винятком Словенії, у банківській системі якої частка ТНБ становить 35% від загальної кількості банків. Це також єдина країна, крім Польщі, на ринку якої домінуючі позиції все ще займають державні вітчизняні банки.

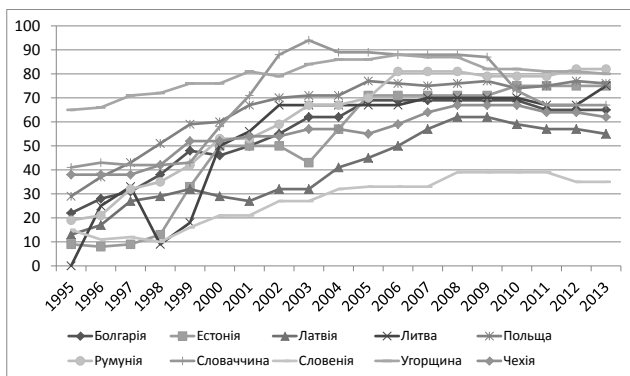

Рис. 1. Частка ТНБ від загальної кількості банків (%)

Джерело: складено автором на основі [4]

Ще одним показником активності ТНБ на ринку країни є відношення їхніх активів до загального обсягу банківських активів.

Угорщина та Латвія – перші країни, на ринках яких почали домінувати ТНБ. Різкий стрибок в обсяг активів ТНБ відбувся у більшості країн ЦСЄ у 2000–2001 рр., за винятком згаданих Угорщини та Латвії, в яких таке зростання відбулось ще в 1996–1997 рр. Що стосується Румунії, то зростання обсягів активів ТНБ у цій країні відбувалося поступово, а не ривками, як в інших країнах цієї групи. На початку 2000-х років усі країни ЦСЄ (за винятком Словенії) входили до списку 20 країн із найбільшою часткою іноземних банків, шість із них навіть увійшли до топ-10 [2, с. 24].

У більшості аналізованих країн частка активів ТНБ досягла пікового значення в 2008 р. Серед економістів поширеною була думка, що висока частка ТНБ в загальному обсязі активів країн ЦСЄ створить потенційні ризики для банківських систем цих країн, зокрема призведе до виведення активів, зупинки притоку кредитів та виходу ТНБ із регіону. Проте дані рис. 2 указують на те, що ТНБ майже не скоротили свої активи (у межах 1–5%) у роки кризи, і, як наслідок, очікуваного колапсу банківської системи не відбулося. Це можна пояснити тим, що ЄЦБ та інші центральні банки в Європі забезпечили свої банки дешевою ліквідністю, а керівництво Європейського Союзу рекомендувало великим західноєвропейським банкам не позбуватися своїх іноземних підрозділів [5].

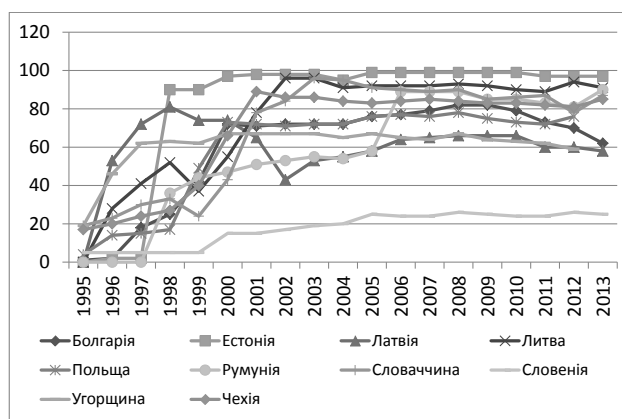

Рис. 2. Відношення активів ТНБ до загального обсягу банківських активів

Джерело: складено автором на основі [4]

Нині Словенія залишається єдиною країною ЦСЄ, на ринку якої продовжують домінувати вітчизняні банки, тоді як банківські системи Естонії та Литви перебувають під абсолютним контролем західних ТНБ. Домінування іноземних банків на ринку країн ЦСЄ також супроводжується значною концентрацією банків із країн ЄС-15, особливо австрійських банків (відповідно до визначення ОЕСР, країни ЄС-15 – кількість країн – членів ЄС напередодні вступили 10 країн-кандидатів у травні 2004 р. [6]). Вищесказане можна пояснити географічною та культурною близькістю цих країн (більша частина території країн ЦСЄ була об'єднана у складі Австро-Угорської імперії до 1918 р., таким чином, ці країни стали природним регіоном для розширення зовнішніх операцій ТНБ через тісні культурні зв'язки між Баварією, Австрією та східними країнами колишньої імперії), економічною інтеграцією, спільним членством в ЄС [1].

Із рис. 3 можемо побачити, що з 14 найбільших ТНБ країнами базування для 11 є країни ЄС-15, інших трьох – країни ЦСЄ: РКО Bank Polski – Польща, OTP Bank Group – Угорщина, Sberbank – Росія.

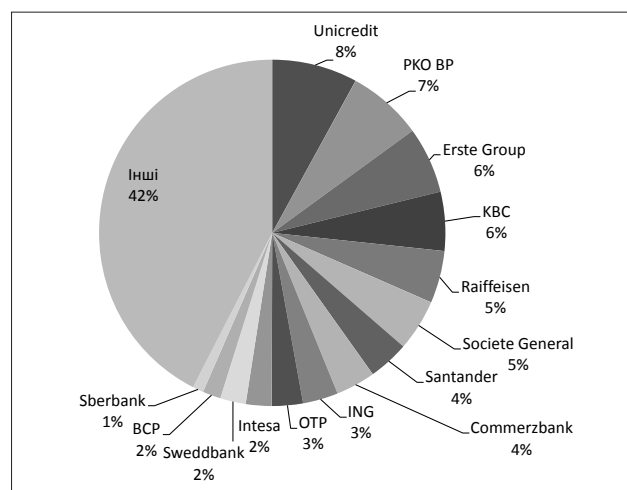

Рис. 3. Ринкова частка ТНБ на ринку країн ЦСЄ

Джерело: складено автором на основі [7] та веб-сайтів окремих банків

ТНБ із Західної Європи переважно інвестують в економіку найближчих сусідів. Наприклад, австрійський банк Erste Group особливо активний на ринку країн ЦСЄ, що мають спільний

кордон з Австрією – Словаччини і Чехії – та на ринку регіонально близької країни – Румунії. Те саме стосується шведського банку Swedbank, який є одним із найбільших ТНБ у країнах Балтії, ринкова частка якого становить 40% в Естонії, 29% – у Литві і 17% – у Латвії.

У таких країнах, як Болгарія, Латвія, Румунія, Словенія та Угорщина, вітчизняні приватні банки продовжують відігравати важливу роль у банківській системі, входячи до трійки найбільших банків. Лише в Польщі домінуючу позицію займає державний банк – РКО BP (висновок зроблено на основі аналізу [6] та [7]).

Традиційні індикатори активності ТНБ, такі як кількість ТНБ щодо загальної кількості банків та частка активів ТНБ у загальному обсязі активів, можуть недооцінити справжній масштаб діяльності ТНБ на ринку країни-реципієнта. Ми проаналізували динаміку кредитів, наданих ТНБ, їх відношення до ВВП країн, а також окремо розглянули динаміку прямих і непрямих кредитів як у період стабілізації, так і фінансових потрясінь.

Головними кредиторами країн ЦСЄ є ТНБ, материнські банки яких базуються в країнах ЄС-15. Дані табл. 1 указують на те, що частка кредитів із країн ЄС зросла за період 2005–2010 рр. у всіх країнах за винятком Чехії. Що стосується даних за 2015 р., то вони вказують на зниження частки кредитів ТНБ із країн ЄС. Поясненням цього може слугувати той факт, що більшість країн ЄС постраждали від наслідків боргової кризи і, як наслідок, скоротили обсяги кредитування на зовнішніх ринках. Така закономірність узгоджується з результатами досліджень С. Жанно, М. Міку [8], Дж. Пік, Е. Розенберга [9], які знаходять підтвердження існуванню позитивної кореляції між макроекономічними умовами країни базування та пропозицією кредитів ТНБ на зовнішніх ринках. Указані автори аргументують це тим, що ТНБ у разі виникнення фінансових труднощів у країні базування передусім скорочують свою закордонну діяльність. За умови виникнення кризи в країні базування іноземні підрозділи спрямовують свої фінансові ресурси на підтримку материнського банку («ефект підтримки»).

Таблиця 1

Частка кредитів, наданих ТНБ із країн – членів ЄС із Західної Європи країнам ЦСЄ (%)

Рік	2005	2010	2015
Країна			
Болгарія	51,6	92,6	61,3
Естонія	89,1	96,1	93,7
Латвія	71,1	80,7	80,3
Литва	58,4	75,1	75,5
Польща	53,3	69,3	80,5
Румунія	68,9	77,1	81,2
Словаччина	66	96,6	68,2
Словенія	67,5	82	63,8
Угорщина	72,3	88,2	85,4
Чехія	88,1	74,5	80,1
У середньому в ЦСЄ	68,6	83,2	77

Джерело: розраховано автором на основі [10]

Аналіз відношення різних форм кредитування до ВВП указує на те, що протягом аналізованого періоду часу зросла важливість непрямих кредитів для країн-реципієнтів (рис. 4).

У 1980–1990-х роках у всіх країнах ЦСЄ непряме кредитування через місцеві підрозділи відіграло другорядну роль. У більшості країн цієї групи, за винятком Угорщини, ТНБ взагалі не надавали кредитів, деномінованих у національній валюті. Для прикладу, в Естонії через режим валютної ради, ТНБ надавали кредити, деноміновані в євро, і, таким чином, перекладали валютний ризик на позичальників. Так, до 1999 р. частка кредитів, деномінованих в естонській кроні, не перевищувала 1% від ВВП, тоді як кредити, деноміновані в іноземній валюті, становили 37% від ВВП. Схожа ситуація спостерігалася і в інших країнах цього регіону. Натомість Угорщина була відносно відкрита для іноземного капіталу вже на початку трансформаційного періоду, і її уряд санкціонував низку спільних підприємств між іноземними та вітчизняними банками до 1993 р. Як наслідок, місцеві підрозділи ТНБ уже надавали значний обсяг кредитів на початку перехідного періоду.

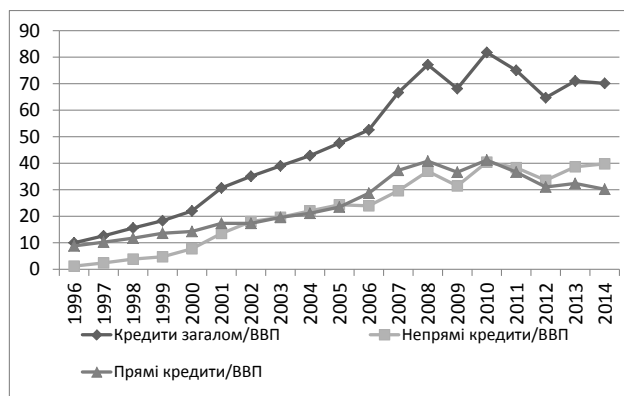

Рис. 4. Значення різних форм кредитів, наданих ТНБ у країнах ЦСЄ як групи (% від ВВП)

Джерело: складено автором на основі даних [10; 11]

Обсяг непрямих кредитів почав зростати швидкими темпами у другій половині 1998 р., що відображає успішне завершення процесу реабілітації банків, відродження економіки і стабілізацію політичної ситуації в країнах ЦСЄ. Нині в усіх країнах ЦСЄ, за винятком Болгарії та Румунії, непрямі кредити є домінуючою формою кредитування, що узгоджується зі світовою тенденцією до переорієнтації ТНБ на децентралізовану систему банкінгу.

Загалом у 1990–2000 рр. у країнах ЦСЄ значно зріс доступ до зовнішніх кредитів. Стійке зростання зовнішніх кредитів у країнах ЦСЄ розпочалося в середині 2000-х років, коли ТНБ вільно надавали кредити країнам цього регіону, особливо через свої закордонні підрозділи, на фоні високих темпів економічного зростання в регіоні.

Протягом 2003–2007 рр. у більшості країн ЦСЄ спостерігався «кредитний бум», що призвів до збільшення внутрішнього попиту на зовнішнє фінансування і зростання ВВП. У цей період спостерігалася висока конкуренція між ТНБ за частку на ринку та позичальників із невисоким рівнем зовнішньої заборгованості, які були схильні брати інвестиційні та споживчі кредити. Цей процес посилювався внаслідок високих темпів економічного зростання в країнах ЦСЄ. У середньому ВВП регіону зросло на 5,5% щороку.

Частка кредитів, наданих ТНБ, щодо ВВП регіону зросла з 35% у 2002 р. до 77% у 2008 р., тобто їх важливість за період буму подвоїлась. Темпи зростання кредитів у середньому ста-

новили 11%. Найвищими вони були в Румунії – 18,2%, Болгарії – 14,5%, Словенії – 13,7% (рис. 4).

Зростання у рівні кредитування прискорило зростання ВВП, та водночас кредитний бум також призвів до серйозних дисбалансів і волатильності (вразливості). Економіка країн ЦСЄ почала перегріватися, виникли значні дефіцити в рахунку поточних операцій як наслідок швидкого зростання зовнішнього фінансування.

Кредитний бум характеризувався припливом кредитів в іноземній валюті у більшості країн. Такий приплив пояснюється як факторами на рівні попиту, так і на рівні пропозиції:

- на рівні попиту кредити в іноземній валюті стимулювалися різницею у відсоткових ставках. Кредити в іноземній валюті були дешевшими. Кредити в іноземній валюті не обмежувалися лише кредитами в євро; у деяких країнах, кредити були деноміновані у валютах із нижчими відсотковими ставками, таких як єна та швейцарський франк;

- на рівні пропозиції структура фінансування давала стимули для кредитування в іноземній валюті, оскільки місцеві підрозділи одержували фінансування від материнських банків в євро, отже, для них було вигідніше надавати кредити також в євро, щоб закрити відкриту валютну позицію [1].

Тоді як існує низка факторів як із боку попиту, так і з боку пропозиції, що пояснює структуру кредитування, очевидно, що в групі країн ЦСЄ рівень відсоткової ставки грошово-кредитної політики тісно пов'язаний із часткою кредитів в іноземній валюті. У цих країнах вищий рівень відсоткової ставки пов'язаний із вищою часткою кредитів в іноземній валюті. За винятком Чехії відсоткова ставка на кредити у вітчизняній валюті загалом вища, ніж відсоткова ставка на кредити в іноземній валюті, у зв'язку з нижчою довірою до заходів монетарної політики та/або волатильності рівня інфляції у вітчизняній економіці. Справді, у багатьох країнах ЦСЄ кредити в іноземній валюті сприймалися як дешевші в період буму, оскільки позичальники не зважали на ризик девальвації іноземної валюти [12].

Скорочення кредитування відбувалося у дві хвилі. Перша з них розпочалася після колапсу Lehman Brothers у вересні 2008 р. і закінчилася в середині 2010-х років. Оскільки ринки фінансування банків заморозили на глобальному рівні, фінансування з боку західноєвропейських материнських банків для своїх підрозділів у країнах ЦСЄ також припинилося.

На початку світової фінансової кризи у вересні 2008 р. обсяг банківських кредитів почав знижуватися, і перегріта економіка регіону вступила у фазу спаду. Водночас економіка регіону стала більш залежною від коливань у фінансуванні з боку ТНБ. На протязі 2008–2010 рр. обсяг кредитів скоротився на 19% порівняно з докризовим періодом буму, що пояснюється зростанням навантаження на ТНБ, а також зниженням попиту на кредити в період економічного спаду.

Оскільки країни увійшли в період рецесії, попит на кредити знизився, у результаті чого підрозділи ТНБ почали використовувати надлишки коштів для погашення кредитів, наданих материнським банком, хоча у післякризовий період, деякі материнські банки збільшили обсяг ліквідності, яку вони давали деяким зі своїх підрозділів. Підйом і спад у банківському кредитуванні призвели до високої макроекономічної волатильності. ВВП регіону скоротився на 3,6% у 2009 р. – більш ніж у будь-якому іншому регіоні світу [13].

Друга хвиля скорочення фінансування розпочалася в середині 2011 р., коли західні ТНБ знову опинилися під тиском.

Найбільше скорочення кредитів, наданих ТНБ, щодо ВВП спостерігалось в Латвії – 31,3% в Естонії – 27,3%, в Угорщині – 20,6%. В інших країнах ЦСЄ скорочення відбулося у межах 4–13% [10].

За винятком певного скорочення в обсягах кредитів у кінці 2011 р. країни регіону загалом не зазнали впливу кризи Єврозони переважно тому, що на цьому етапі вони стали менш залежними від дешевих кредитів від європейських ТНБ для підтримання внутрішніх витрат, і тому, що вони вжили заходів для приборкання дефіциту державного бюджету. Попри тривалий зв'язок між Східною та Західною Європою криза Єврозони не здійснила такого ж впливу на країни ЦСЄ як це зробила фінансова криза 2008–2009 рр.

Основна причина того, що країни ЦСЄ постраждали від кризи Єврозони незначною мірою, полягала у відсутності значних дисбалансів. У 2007 та 2008 рр. країни регіону були схильними до раптових зупинок притоку капіталу, оскільки країни позичали у великих обсягах з-за кордону (здебільшого у ТНБ із Західної Європи) для фінансування значного дефіциту рахунку поточних операцій. До 2011 р. уряди країн приступили до реалізації програм зі скорочення своїх бюджетних дефіцитів. Нині ці економіки не є перегрітими, та економічне зростання більшою мірою залежить від експорту, а не від внутрішнього попиту, підігрітого припливом іноземного капіталу. Напередодні кризи 2008–2009 рр. державні фінанси були слабкими, хоча докризове зростання, пов'язане з податковими надходженнями, створили ілюзію сильного фінансового становища. У кінці періоду буму стало очевидно, що зростання податкових надходжень мало переважно тимчасовий характер: у 2009 р. сальдо бюджету регіону знизилось від надлишку у 2% від ВВП до дефіциту у розмірі 6%. Але до 2011 р., після реалізації великомасштабної фіскальної консолідації, дефіцит у регіоні був знижений до 0,5% від ВВП. Проте багато країн зіткнулися зі значними ризиками. Необхідність рефінансування великого зовнішнього боргу підтримував попит на позикові кошти. Бюджетний дефіцит, як і раніше, був істотним у низці країн, незважаючи на спроби фіскальної консолідації, скорочення дефіциту і зовнішнього боргу [14].

Висновки. Протягом транзитного періоду в усіх країнах ЦСЄ відбулася активізація діяльності ТНБ. Нині кредити, надані ТНБ, становлять 66% від ВВП регіону, що відображає значну залежність цих економік від зовнішнього фінансування. Сильна залежність від іноземного фінансування висвітлює істотні недоліки. У період економічної стабілізації і зростання така залежність сприяла кредитному зростанню. Приплив великого обсягу іноземних банківських кредитів призвів до високих темпів економічного зростання, перегрівання економіки та посилення дисбалансів. У період скорочення глобальної ліквідності в 2008–2009 рр., залежність регіону від західних ТНБ посилювала скорочення пропозиції кредитів. Відтік кредитів призвів до глибокої рецесії. Вдруге стійкість регіону була випробувана в другій половині 2011 р., коли банки Єврозони опинилися під значним тиском фінансування. У відповідь вони обмежили свої операції на зовнішніх ринках. Проте економічна ситуація в регіоні була кращою, ніж у 2008 р., коли криза наступила несподівано і великі дисбаланси зробили регіон уразливим для раптової зупинки припливу капіталу. За теперішньої ситуації ймовірність виникнення кризи значно нижча. Але це не означає, що країни ЦСЄ повністю захищені від впливу кризи Єврозони.

Література:

1. International Monetary Fund. 2013. Financing Future Growth: the Evolving Role of Banking Systems in CESEE. Central, Eastern and Southeastern Europe—Regional Economic Issues, 04/2013, IMF: Washington, D.C.
2. Altmann T.C. 2006. Cross-Border Banking in Central and Eastern Europe. University of Wharton FIC Working Paper № 616. – Available at : <http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/06/0616.pdf>.
3. Кочетков В.М. Аналіз розвитку міжнародних банків в Центральній та Східній Європі / В.М. Кочетков // Ефективна економіка. – 2014. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2934>.
4. Federal Reserve Economic Data – FRED – St. Louis Fed [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://fred.stlouisfed.org/>.
5. Касіян С.В. Особливості розвитку банківського сектора країн Центральної та Східної Європи в перехідний період / С.В. Касіян [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-razvitiya-bankovskogo-sektora-strantsentralnoy-i-vostochnoy-evropy-v-perehodnyu-period>.
6. OECD [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/>.
7. Raiffeisenbankresearch. 2016. CEE Banking Sector Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rbinternational.com/eBusiness/services/resources/media/829189266947841370-EN.pdf>.
8. Jeanneau S. and M. Micu. 2002. “Determinants of international bank lending to emerging market countries”, BIS Working Paper. – № 112.
9. Peek J. and E.S. Rosengren. 2000. "Implications of the Globalization of the Banking sector: the Latin American Experience." New England Economic Review, September/October. – P. 45–63.
10. Bank for International Settlements. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bis.org/>.
11. World bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.worldbank.org/.
12. Bakker B., Gulde, A-M. 2010. The Credit Boom in the EU New Member States: Bad Luck or Bad Policies? IMF Working Paper. – № 10(130). – P. 46.
13. International Monetary Fund. 2014. Safeguarding the Recovery as the Global Liquidity Tide Recedes. Central, Eastern and Southeastern Europe—Regional Economic Issues, 04/2014, IMF: Washington, D.C.
14. Bakker B., Klingens C. 2012. Sheltered from the Storm. Finance and Development, Vol. 49. – № 4.

Запотична Р.А. Особенности деятельности транснациональных банков в странах Центрально-Восточной Европы

Аннотация. В статье осуществлен эмпирический анализ деятельности транснациональных банков (ТНБ) на рынках стран Центральной и Восточной Европы (ЦВЕ) в течение 1983–2015 гг. Рассмотрено, как менялась активность ТНБ в течение анализируемого периода времени. Определены главные игроки на рынке банковских услуг стран ЦВЕ. Проанализирована динамика кредитной деятельности ТНБ как в период стабилизации, так и финансовых потрясений.

Ключевые слова: ТНБ, страны ЦВЕ, кредитная деятельность, финансовые кризисы, рыночные реформы.

Zapotichna R.A. Features of multinational banks' activity in Central and Eastern European Countries

Summary. The article presents an empirical analysis of the activities of multinational banks (MNBs) in Central and Eastern Europe (CEE) during the 1983–2015 period. The evolution of MNBs' activity during the analyzed period is examined. The main players in the CEE banking market are identified. The dynamics of MNBs' credit activity during the stabilization periods and periods of financial turmoil is analyzed.

Keywords: MNBs, CEE countries, credit activity, financial turmoil, market reforms.